

Ewaluacja w polityce społecznej

Badania, źródła danych, ich uzyskiwanie
oraz prezentacja w kontekście ewaluacji

Dr hab. Ryszard Szarfenberg, prof. UW
(były) Instytut Polityki Społecznej UW

rszarf.ips.uw.edu.pl/ewalps/dzienne/

Rok akademicki 2021/2022

Czwarte zadanie analityczne

1. **Jakie podejścia naukowe zastosowano w analizowanej ewaluacji?** Ilościowe, jakościowe, mieszane? Jak wybór podejścia metodologicznego został uzasadniony? W przypadku podejścia mieszanego (triangulacja), co o nim napisano, który z modeli tego podejścia został wybrany?
2. **Z jakich źródeł danych korzystano w analizowanej ewaluacji (dokumenty)?** Z jakich dokumentów i czego dotyczących uzyskiwano dane o projekcie, aby odpowiedzieć na pytania ewaluacyjne? Proszę wymienić wszystkie dokumenty i je krótko opisać.
3. **Z jakich źródeł danych korzystano w analizowanej ewaluacji (osoby)?** Jakie grupy osób (odbiorcy, personel, inne), ile było tych osób z poszczególnych grup?
4. **Z jakich źródeł danych korzystano w analizowanej ewaluacji (dane administracyjne, rejestry)?** Jakie rejestry, bazy administracyjne były źródłem danych o projekcie, o odbiorcach?
5. **Jakie techniki zastosowano, aby uzyskać dane o projekcie i jego odbiorcach ze źródeł wymienionych wyżej?** Proszę szczegółowo opisać każde z zastosowanych narzędzi w rodzaju ankiety, wywiadu itp. (ile pytań, jakiego rodzaju pytania...)
6. **Jakie metody prezentacji (wizualizacji) danych wykorzystano w analizowanej ewaluacji?** Proszę podać nazwy form (np. wykres, tabela), ich typ (typy wykresów, np. słupkowe, kołowe, radarowe) i liczbę oraz krótką charakterystykę, czyli jakie dane prezentowano, w kontekście którego kryterium ewaluacyjnego?
7. Proszę przeanalizować wybraną ewaluację **pod względem błędów, przed którymi przestrzegają doświadczeni ewaluatorzy**. Które z wymienionych w materiale ROPS błędy mogły zostać popełnione w analizowanej ewaluacji i co na to wskazuje?

Plan wykładu

1. **Rodzaje badań naukowych:** jakościowe, ilościowe, mieszane
2. **Badania naukowe w modelu uwzględniającym specyfikę ewaluacji**
– rodzaje danych w ewaluacji
3. **Źródła danych o projekcie i techniki ich uzyskiwania** oraz niektóre problemy z tymi technikami
4. Problemy z badaniami w kontekście ewaluacji: **rzetelność wewnętrzna i zewnętrzna**
5. **Sposób prezentacji danych w ewaluacji** – dwa przykłady

Rodzaje badań w naukach społecznych:
ilościowe, jakościowe, mieszane

Badania w naukach społecznych: podejścia ilościowe a podejścia jakościowe – często kontrastowane cechy

W ewaluacji mogą być stosowane wszystkie rodzaje badań znane w naukach społecznych

Ilościowe	Jakościowe
Liczby	Słowa
Punkt widzenia badacza	Punkt widzenia uczestników
Badacz na odległość	Badacz jest blisko
Testowanie teorii	Tworzenie teorii
Statyczne	Proces
Standaryzowane	Niestandaryzowane
Uogólnienie	Kontekstowe rozumienie
Twarde wiarygodne dane	Bogate, głębokie dane
Poziom makro	Poziom mikro
Zachowania	Znaczenie
Sztuczne warunki	Warunki naturalne

Metody ilościowe i jakościowe doprecyzowanie różnic

METODY ILOŚCIOWE	METODY JAKOŚCIOWE
odpowiada na pytanie „ile”	odpowiada na pytania: „co”, „jak”, „dlaczego”
narzędzie pomiaru - kwestionariusz (pytania o stałej, ustalonej formie, głównie pytania zamknięte)	swobodny sposób pozyskiwania informacji (scenariusz i pytania jako zarys wywiadu, pytania otwarte)
koncentracja na pytaniach rozstrzygających	koncentracja na pytaniach eksploracyjnych
dobór próby: losowy, kwotowy	dobór próby: celowy
duże próby (200-1000 osób)	małe próby (20-50 osób)
mały wpływ osoby prowadzącej (badającego, ankietera) na przebieg badania	duży wpływ osoby prowadzącej (moderatora) na przebieg badania
możliwość generalizacji wyników na populację	brak możliwości generalizacji wyników na populację
metoda interpretacji: z wykorzystaniem analiz statystycznych - obiektywna	metoda interpretacji: bez wykorzystania analiz statystycznych - swobodna i subiektywna

* za: D. Maison

9

Metody mieszane łączące ze sobą w jednym badaniu naukowym badania ilościowe i jakościowe – cztery modele

- **Model 1:** metody jakościowe (dane i wyniki) zastosowane w celu rozwoju narzędzi zbierania danych ilościowych
- **Model 2:** metody jakościowe zastosowane w celu ubarwienia metod ilościowych
- **Model 3:** metody jakościowe zastosowane w celu wyjaśnienia wyników metod ilościowych
- **Model 4:** metody ilościowe i jakościowe zastosowane równolegle w celu osiągnięcia wyników

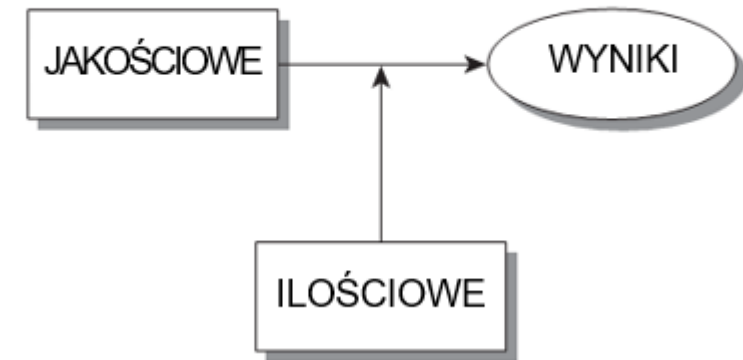
W ewaluacji wszystkie modele mieszane mogą być zastosowane. Jeżeli ewaluator deklaruje zastosowanie podejścia mieszanego (triangulacja), to powinien poinformować w raporcie metodologiczny o tym, czy, jaki i dlaczego konkretny model wybrał

Cztery modele badań mieszanych schematycznie

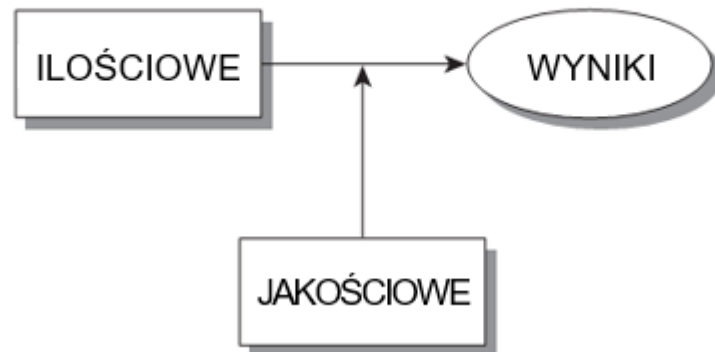
Model 1. Jakościowe metody stosowane są w celu rozwijania ilościowych miar i instrumentów

Model 2. Ilościowe metody stosowane są w celu ubarwienia badania przede wszystkim jakościowego

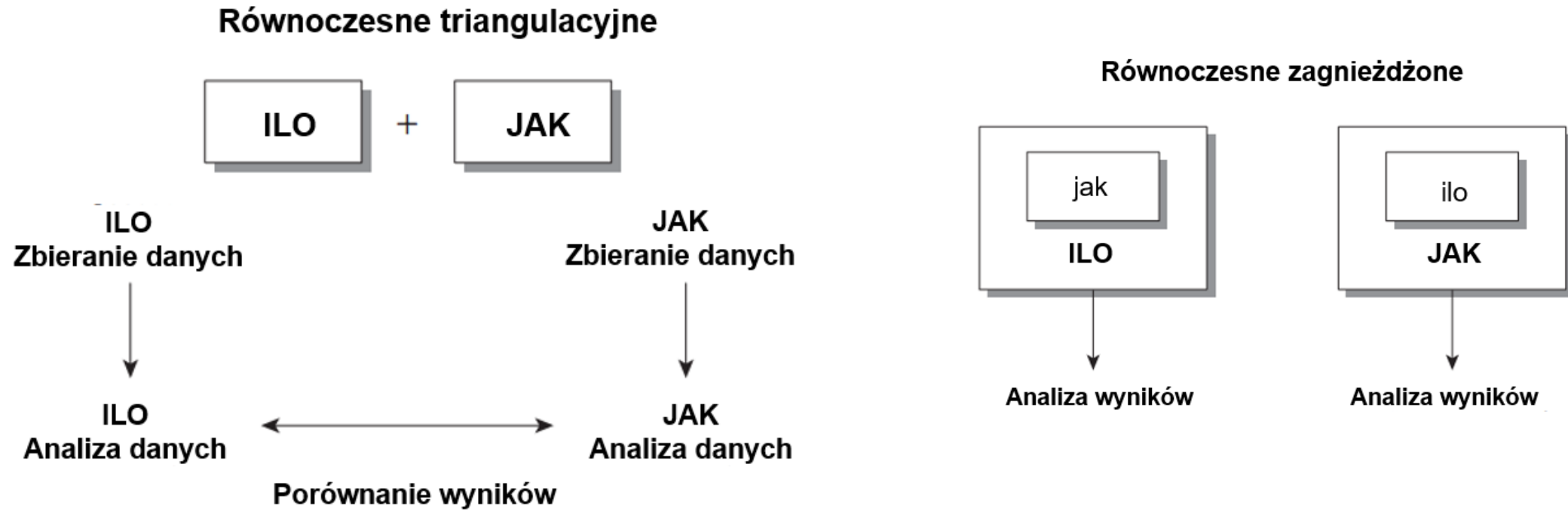
Model 3. Metody jakościowe stosowane są w celu wyjaśnienia wyniku analizy ilościowej

Model 4. Metody jakościowe i ilościowe stosowane są w równym stopniu i równoległe

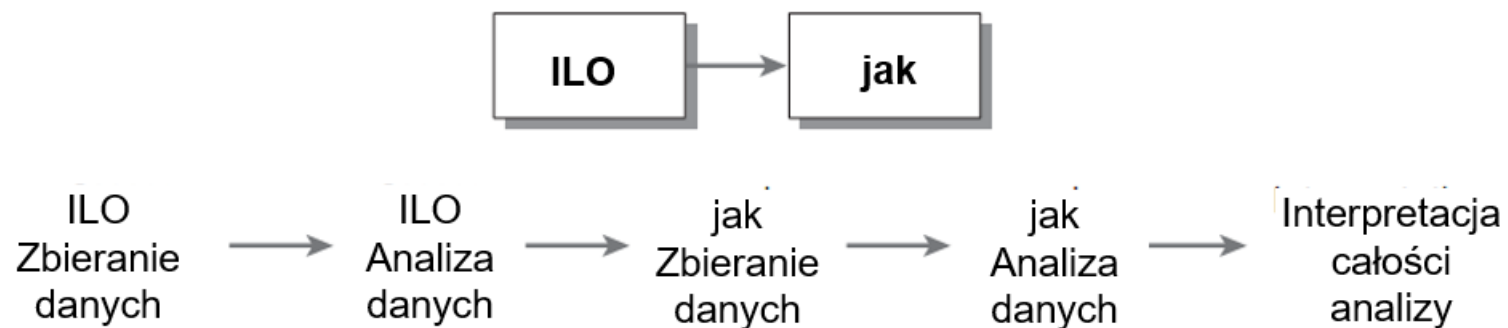
Modele mieszane równoległe (równoczesne)

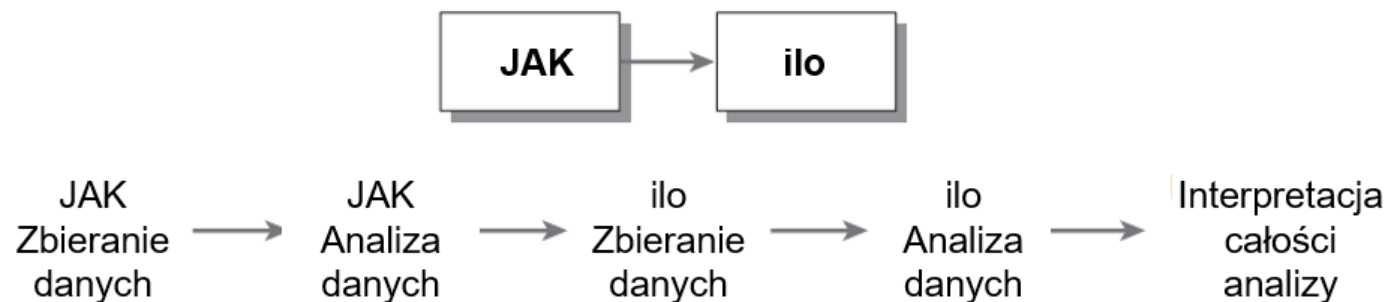
Oznaczenia
ILO, ilo – ilościowe,
JAK, jak – jakościowe

Modele mieszane sekwencyjne

Sekwencyjne wyjaśniające

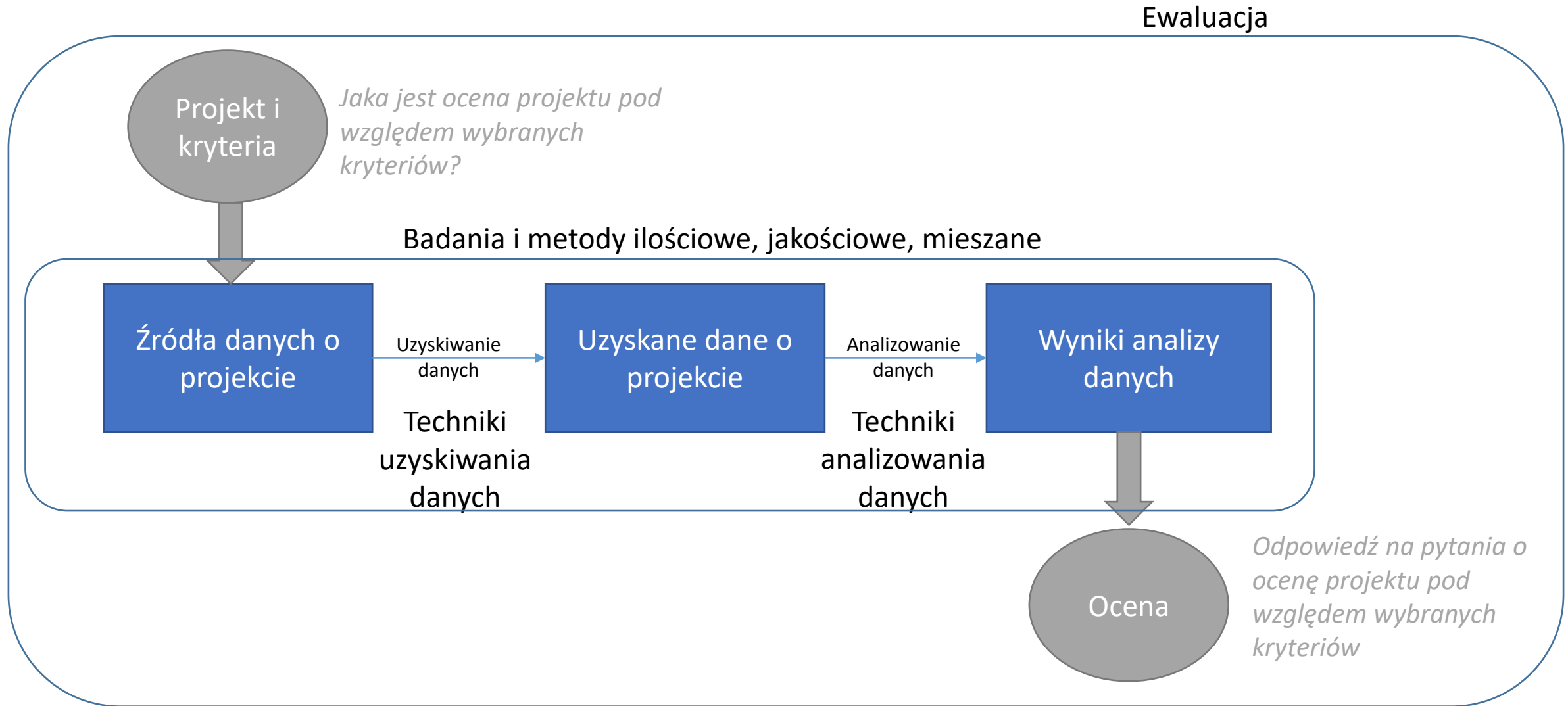
Sekwencyjne eksploracyjne

Oznaczenia
ILO, ilo – ilościowe,
JAK, jak – jakościowe

Badania naukowe w kontekście ewaluacji

Badania i ich podstawowe metody w procesie ewaluacji

Metody ewaluacji zostały omówione na [wykładzie 4](#)

1. Dane o potrzebach
odbiorców jakie projekt miał
zaspokoić

2. Dane o nakładach jakie
poniesiono, aby dostarczyć
produkty odbiorcom

3. Dane o działaniach jakie
zrealizowano, aby dostarczyć
produkty odbiorcom

4. Dane o produktach i odbiorcach,
którym je dostarczono

5. Dane o skutkach bezpośrednich
wywołanych przez produkty w
odbiorcach

6. Dane o skutkach pośrednich skutków
bezpośrednich wywołanych przez
produkty w odbiorcach

7. Dane o skutkach ostatecznych skutków
pośrednich i bezpośrednich wywołanych przez
produkty w odbiorcach

*SIEDEM RODZAJÓW DANYCH
O KOMPONENTACH
PODSTAWOWEGO MODELU
PROJEKTU SPOŁECZNEGO*

**Pełne dane o projekcie,
jego produktach,
odbiorcach oraz skutkach**

- Pełne dane dobrej jakości są podstawą dla ewaluacji dobrej jakości
- Każdy rodzaj danych należy uzyskać ze źródeł za pomocą odpowiednich narzędzi (patrz kolejne slajdy)

Wiele danych o projekcie i jego odbiorcach zawartych jest w jego dokumentacji projektowej oraz w rejestrach urzędowych

- Źródłami nieosobowymi danych o projekcie są przede wszystkim **dokumenty, które powstają w procesie składania oferty i realizacji projektu**
 - Propozycja projektu złożona jako oferta do konkursu do podmiotu finansującego, uzasadnienie i cele, harmonogram działań, budżet
 - Protokół z oceny propozycji projektu przez komisję konkursową
 - Umowa z podmiotem finansującym na realizację projektu
 - Faktury, umowy i inne dokumenty na podstawie których dokonywano operacji finansowych
 - Dokumentacja rekrutacji odbiorców do projektu
 - Listy obecności odbiorców w zajęciach lub innych formach wymagających ich obecności
 - Listy odbiorców, którym wręczono pieniężne lub rzeczowe produkty projektu
 - Sprawozdania cząstkowe z postępu w realizacji projektu wymagane przy przekazywaniu kolejnych transz przez finansującego
 - Sprawozdanie końcowe z realizacji
- Inne źródła o charakterze dokumentów lub danych z dokumentów (rejestry, bazy)
 - **Dokumenty i dane administracyjne o odbiorcach**, np. bazy ZUS, US i innych urzędów lub jednostek usług społecznych (np. szkoły, ośrodki zdrowia)
 - **Dokumenty i dane administracyjne o podobnych programach i projektach**, np. bazy danych funduszy, które je finansują

Badania dokumentów mają również własną metodologię i problemy zob. [rozdział 9 z podręcznika: Metody zbierania danych – analiza dokumentów](#). Wykorzystanie danych administracyjnych w ewaluacji: [Using Administrative Data for Monitoring and Evaluation](#)

Techniki uzyskiwania danych ze źródeł innych niż dokumenty projektu

PODZIAŁ TECHNIK BADAWCZYCH*

TECHNIKI	OBSERWACJA		KOMUNIKACJA	
	UCZESTNICZĄCA	NIEUCZESTNICZĄCA	USTNA	PISEMNA
STANDARDYZOWANE	Karta zapisu	Laboratorium	Wywiad kwestionariuszowy (PAPI)	Ankiety wypełniane samodzielnie (PSAQ)
			CAPI	CAWI (także ankiety mailowe)
			CATI	
NIESTANDARDYZOWANE	Grupa	„Bird watching”	Wywiad swobodny	Autobiografie
			Wywiad zogniskowany	Konkursy na pamiętniki
			Wywiad pogłębiony	Apel – odezwa

* za: J. Lutyński

= techniki surveyowe

Badania sondażowe – techniki zbierania danych

- 1. Wywiad osobisty z kwestionariuszem papierowym (PAPI)**
- 2. Wywiad osobisty ze wspomaganie komputerowym (CAPI)**
- 3. Wywiad telefoniczny ze wspomaganie komputerowym (CATI)**
- 4. Ankieta (papierowa) wypełniana samodzielnie przez respondenta (PSAQ)**
- 5. Ankieta wypełniana samodzielnie przez respondenta ze wspomaganie komputerowym (CASAQ: CAWI)**

PAPI (Pen And Paper Interviewing)

CAPI (Computer-Assisted Personal Interviewing)

CATI (Computer-Assisted Telephones Interviewing)

CAWI (Computer Aided Web Interviewing)

PSAQ (Personal Self- Assessment Questionnaire)

CASAQ (Computer Assisted Self Administered Questionnaires)

[F. Sztabiński, Anna Dyjas-Pokorska, *Podstawowe techniki badań socjologicznych w ewaluacji*, 2008, s. 21](#)

Podstawowe źródła błędów w sformułowaniu pytań kwestionariuszowych

1. **Niedostosowanie pytania do sytuacji Respondenta**, np. pytanie dotyczy sytuacji, z którą respondent nie miał do czynienia
2. **Trudność poznawcza pytania dla Respondenta**, np. pytania wymagające obliczeń; pytania wymagające wiedzy specjalistycznej
3. **Niejasność pytania dla Respondenta**, np. pytania operujące ogólnymi i abstrakcyjnymi pojęciami
4. **Drażliwość pytania dla Respondenta**, np. pytania o kwestie, które są powodem do wstydu, obawy o bezpieczeństwo
5. **Sugestia odpowiedzi zawarta w pytaniu**, np. pytania sugerujące, że coś miało miejsce, że coś miało określone cechy, choć mogło nie mieć miejsca i nie mieć sugerowanych cech

K. Lutyńska , Wywiad kwestionariuszowy. Przygotowanie i sprawdzanie narzędzia badawczego, Ossolineum, Wrocław, 1984.

Długa lista błędów z zakresu metod i technik badań, których należy unikać w ewaluacji, a które mogły zostać popełnione w analizowanych ewaluacjach

Dobór próby odbiorców do badania jako źródło błędów w ewaluacji

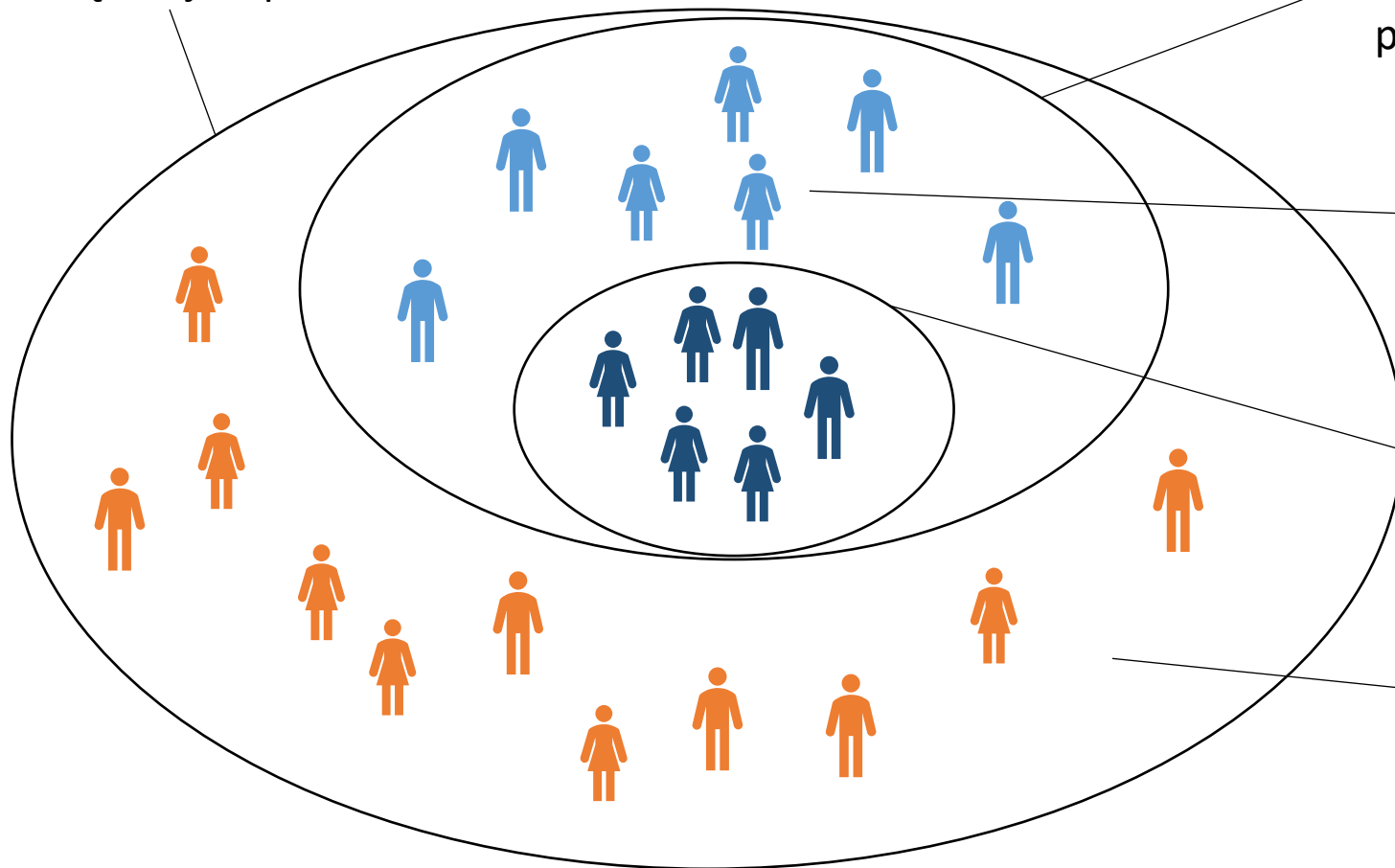
Wszystkie osoby, którym
niezbędna jest pomoc

Zbiór wszystkich odbiorców,
którzy zostali zrekrutowani do
projektu

Podzbiór odbiorców, którzy
otrzymali produkty częściowo lub
w całości, ale **od których nie
pobrano informacji**

Zbiór odbiorców, **od których
pobrano informację częściową
lub pełną**

Podzbiór potencjalnych
odbiorców, **którzy nie
uczestniczyli w projekcie i od
których nie pobrano informacji**

Jeżeli zrekrutowano do projektu przypadki łatwiejsze do uzyskania dobrych wyników, a w dodatku pobrano informację tylko od tych uczestniczących, którzy mieli dobre wyniki, to ewaluacja na podstawie takich danych będzie nierzetelna. Nie uwzględni w ogóle trudniejszych przypadków, ani też tych, w których nie uzyskano dobrych wyników

Rzetelność wewnętrzna i zewnętrzna oraz zagrożenia dla niej

RZETELNOŚĆ WEWNĘTRZNA

Skąd ewaluator wie, że to produkt projektu przyczynił się do zmniejszenia wskaźnika skali niezaspokojonej potrzeby lub problemu, a nie inna przyczyna?

Jeżeli w badaniu ewaluacyjnym nie kontroluje się wpływu innych zmiennych niezależnych na wynik, który nas interesuje, to mamy **problem z wewnętrzną rzetelnością** – im bardziej badanie przypomina eksperyment losowy, tym większa jego rzetelność wewnętrzna

Przykład niskiej rzetelności wewnętrznej: w badaniu dokonano tylko jednorazowego posttestu, nie kontrolowano wpływu innych czynników na wynik posttestu

RZETELNOŚĆ ZEWNĘTRZNA

Skąd ewaluator wie, że stwierdzone w jednej próbie populacji zmniejszenie wskaźnika skali niezaspokojonej potrzeby lub problemu pod wpływem produktu projektu powtórzą się w innej części populacji?

Jeżeli w badaniu ewaluacyjnym nie dobrano odpowiednio próby, to mamy **problem z ich zewnętrzną rzetelnością** – im bardziej badania są reprezentatywne, tym większa jest ich rzetelność zewnętrzna
Przykład niskiej rzetelności zewnętrznej: w badaniu odbiorców nie zastosowano doboru losowego do próby, próba była niewielka, a uczestniczący w projekcie to był niewielki odsetek osób potrzebujących

Dwa przykłady prezentacji wyników ewaluacji

Pierwszy przykład – testowanie dwóch programów subsydiowanego zatrudnienia dla osób korzystających z pomocy społecznej w USA

Testing Two Subsidized Employment Models for TANF Recipients 2019

- [Informacje o badaniu i raporcie](#)
- Przedmiotem badania były **dwa modele subsydiowanego zatrudnienia dla osób korzystającej z pieniężnej pomocy społecznej** (program TANF) w Los Angeles
- Główne pytania badawcze
 1. W jaki sposób dwa podejścia do subsydiowanego zatrudnienia zostały zaprojektowane i funkcjonowały oraz **który z tych dwóch modeli wydaje się być bardziej skuteczny, a także dla których podgrup ludności?**
 2. **Jaki jest wpływ tych dwóch modeli na zatrudnienie i zarobki, otrzymywanie TANF, łączny dochód i ogólny dobrobyt w stosunku do tego, co by się stało w przypadku braku subsydiowanego programu zatrudnienia?**
 3. W jakim stopniu koszty obu modeli różnią się od kwot wydanych na tych, którym nie oferowano usług programu? **W jaki sposób ta różnica kosztów odnosi się do korzyści związanych z efektami programu?**

Metody zastosowane w ewaluacji i źródła danych zastosowane w tej ewaluacji

Rodzaj ewaluacji	Źródła danych
STUDIUM WDROŻENIA - opisano konstrukcję obu modeli oraz oceniono sposób ich funkcjonowania	Wywiady z pracownikami, obserwacje i dane dotyczące uczestnictwa
BADANIE WPŁYWU - model eksperymentu losowego , w którym osoby kwalifikujące się i zainteresowane programem dotowanych miejsc pracy zostały losowo przypisane do grupy poddanej PWE, grupy poddanej OJT lub grupy kontrolnej, która nie miała dostępu do żadnego z tych modeli dotowanych miejsc pracy, ale była zobowiązana do uczestnictwa w innych działaniach z zakresu pomocy społecznej. W badaniu oceniono wpływ na edukację i szkolenia, zatrudnienie i zarobki, wpływ na korzystanie z TANF, łączny dochód i dobrobyt	Dane administracyjne dotyczące zarobków, otrzymywanych świadczeń TANF i bonów żywnościowych; rejestry subsydiowanych płac oraz badania sondażowe przeprowadzone z uczestnikami w przybliżeniu 4, 12 i 30 miesięcy po rozpoczęciu badania.
ANALIZA KOSZTÓW - oszacowano roczne koszty obu modeli oraz różnicę w kosztach usług świadczonych na rzecz grup objętych programem w stosunku do grupy kontrolnej	Koszty operacyjne, koszty usług pomocniczych oraz koszty płac i wynagrodzeń dostarczone przez dostawców programu i organizacje nadzorujące

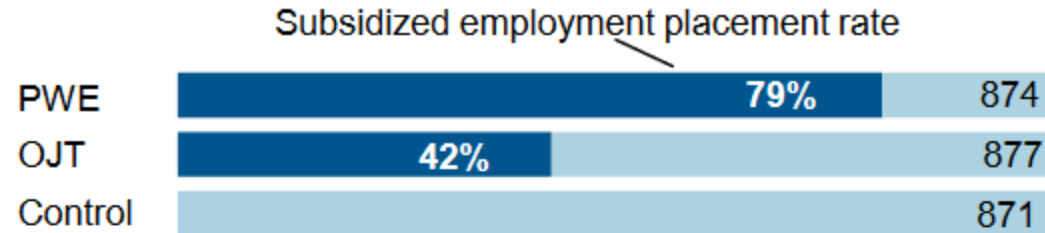
Charakterystyka obu badanych programów na czytelnym schemacie

	PWE	OJT
Target population	TANF recipients in L.A. County who did not find unsubsidized jobs during 4-week job club	TANF recipients in L.A. County who did not find unsubsidized jobs during 4-week job club
Placement type	Public sector Nonprofit	Private sector For-profit
Placement length and subsidy amount	6 months / 100%	2 months / 100% → 4 months / up to \$550 per month
Employer of record	Workforce Investment Board	Workforce Investment Board → Employer (on payroll)

- Paid Work Experience (PWE)
- On-the-Job Training (OJT)

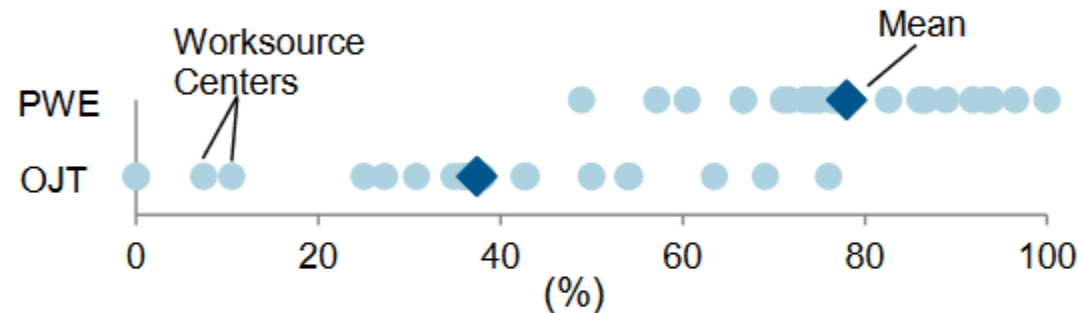
Prezentacja wyników na wykresach – wyniki badania wdrożenia

Total number of participants and subsidized employment placement rate

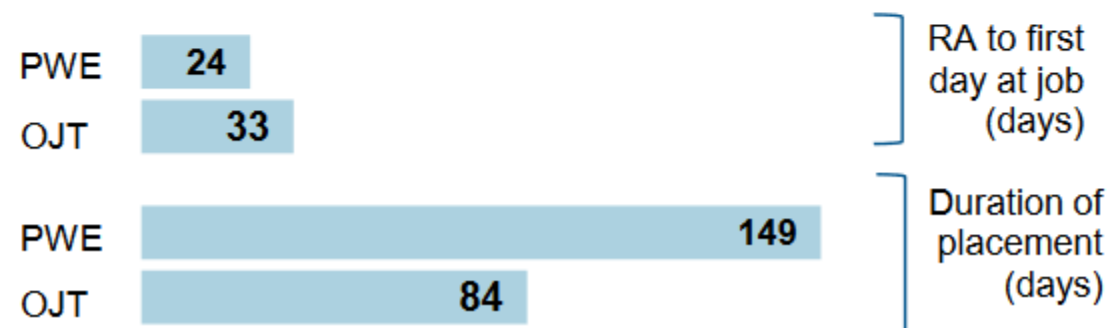
Seventy-nine percent of PWE group members were placed into subsidized jobs, compared with 42 percent of OJT group members.

Percentage of participants placed by Worksource Center

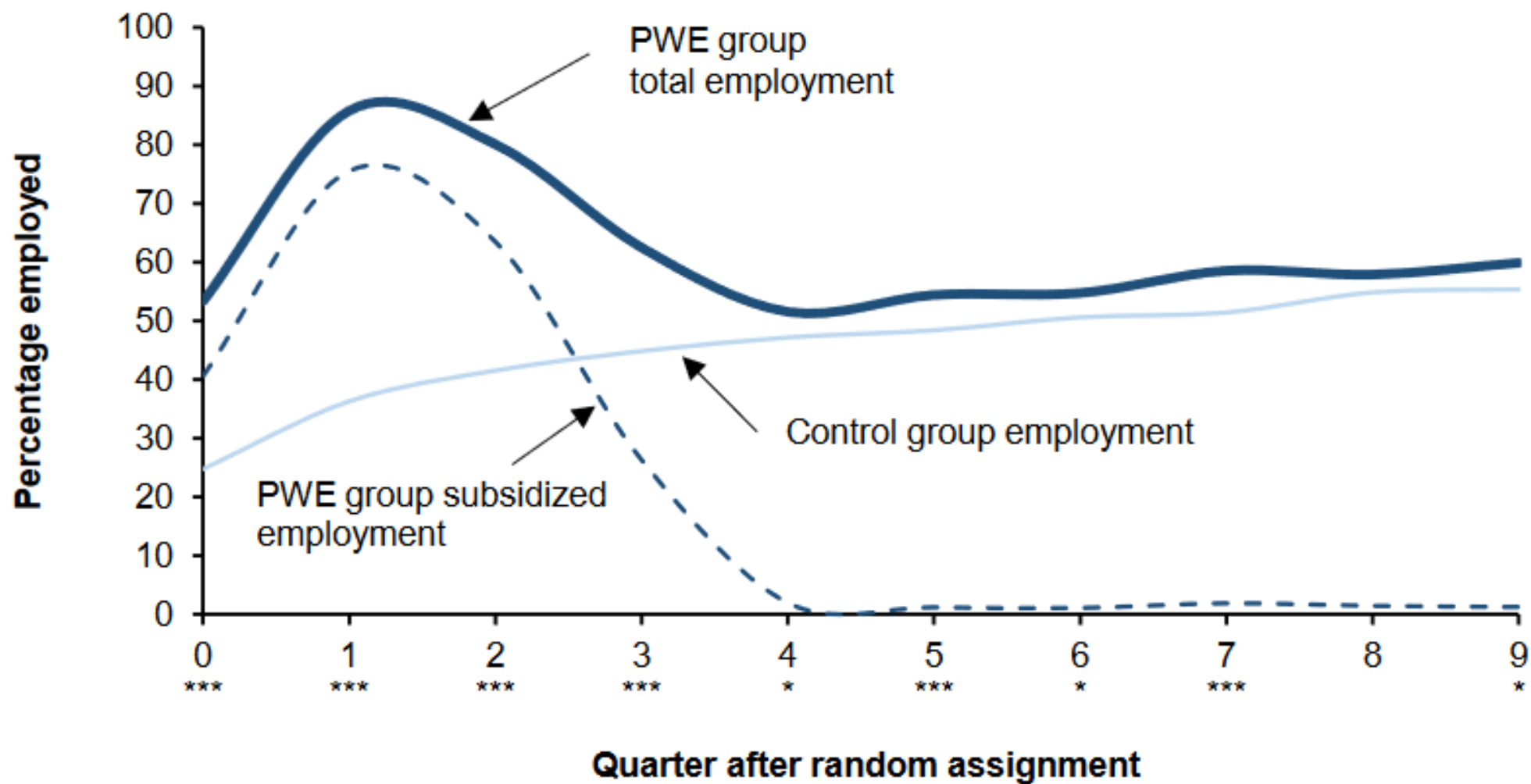
Placement into subsidized jobs varied considerably by Worksource Center, particularly for OJT.

Time to and duration of placement among participants who worked in a subsidized job

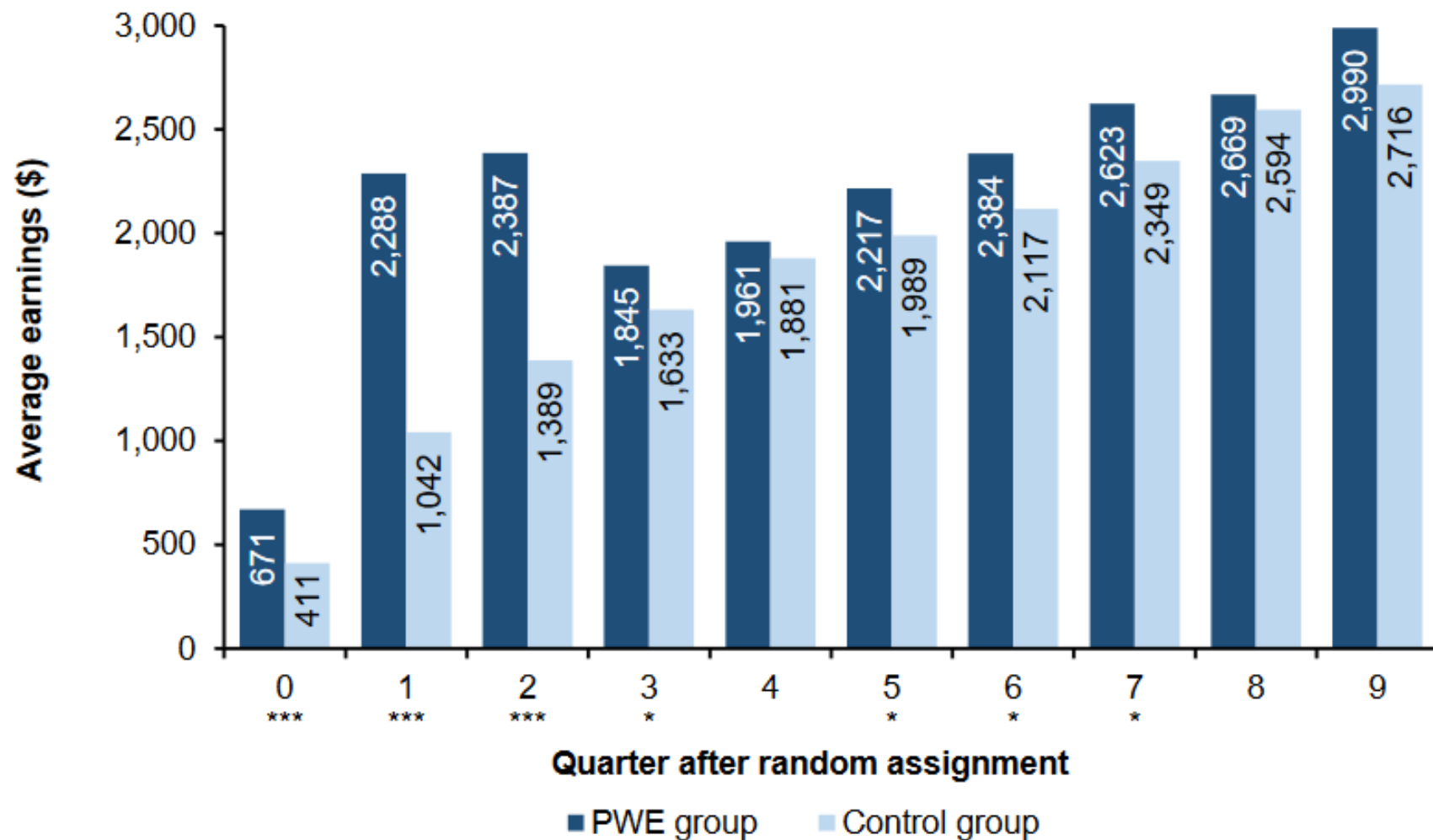
PWE participants were placed into subsidized jobs about 9 days faster and their subsidized jobs lasted over 64 days longer, on average, compared with OJT participants.

Prezentacja wyników badania wpływu na wykresach – program PWE zatrudnienie

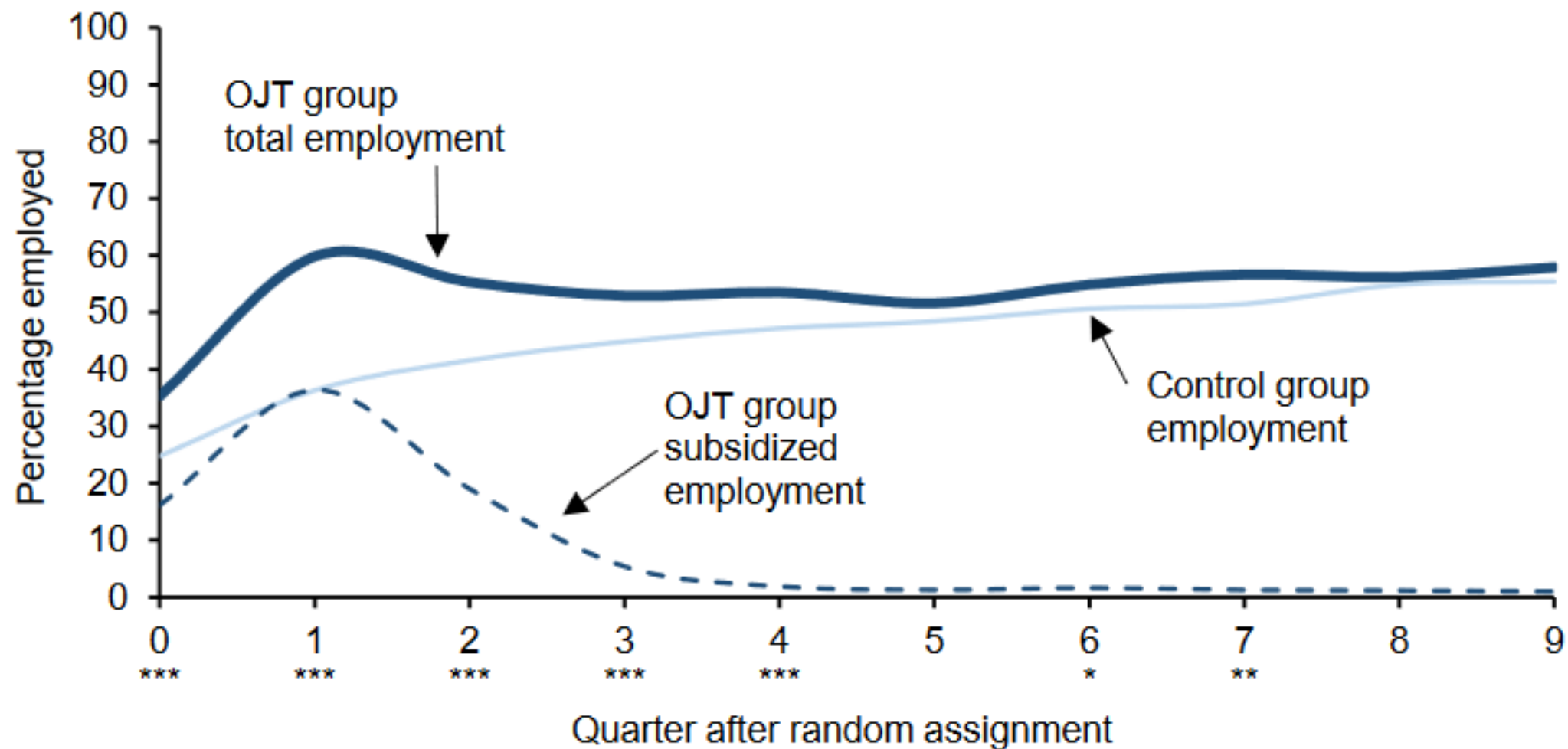

Przerywana krzywa oznacza tylko procent zatrudnienia subsydiowanego w grupie poddanej programowi PWE. Skutki po programie to różnica między grupą PWE i grupą kontrolną od 4 kwartału

Prezentacja wyników badania wpływu na wykresach – program PWE
zarobki w grupie podanej PWE i kontrolnej

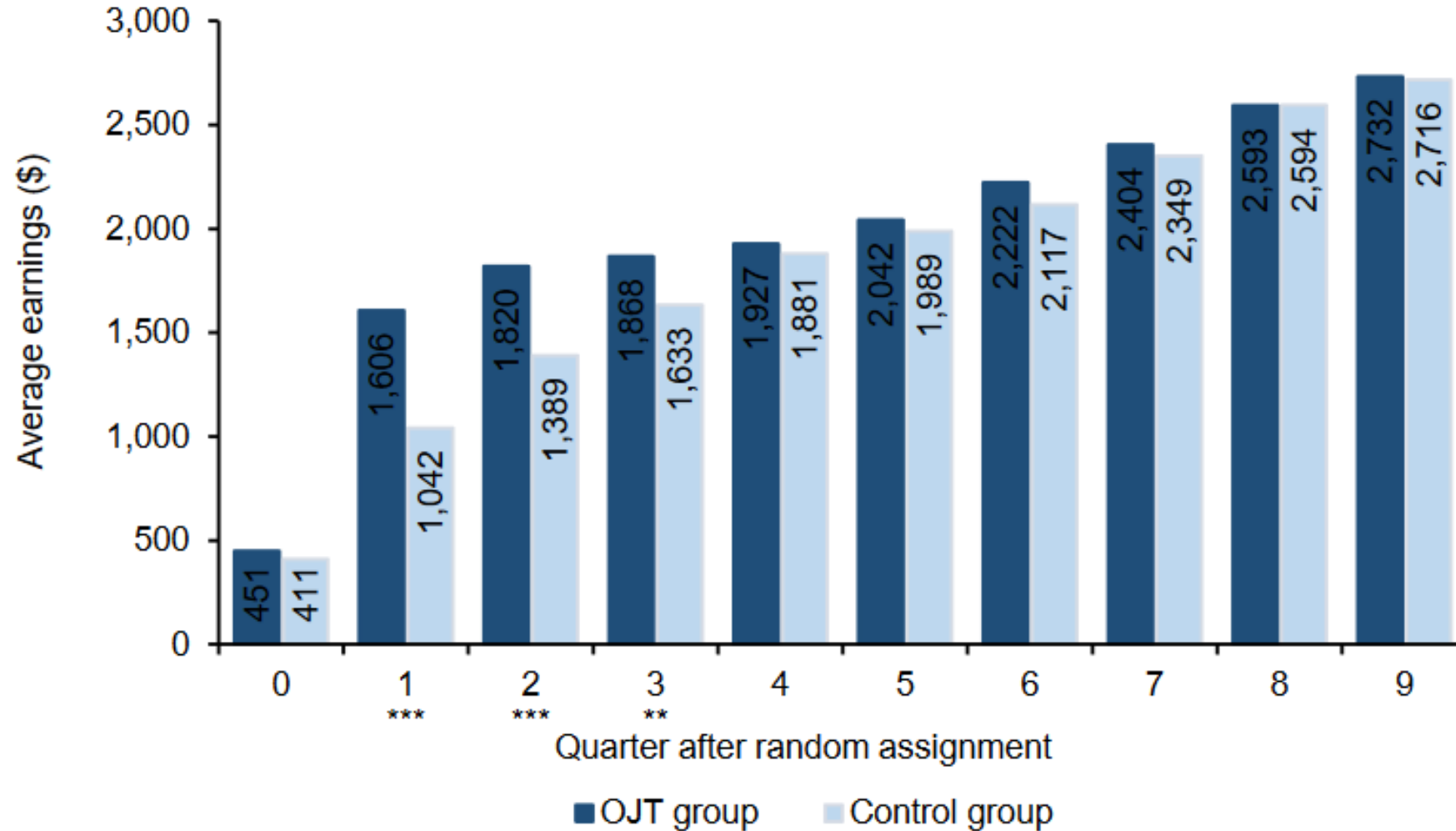

Prezentacja wyników badania wpływu (skutki) na wykresach – program OJT zatrudnienie

Przerywana krzywa oznacza tylko procent zatrudnienia subsydiowanego w grupie poddanej programowi OJT. Skutki po programie to różnica odsetka zatrudnionych między grupą OJT i grupą kontrolną od 4 kwartału

Prezentacja wyników badania wpływu na wykresach – program OJT zarobki w grupie podanej OJT i kontrolnej

Prezentacja wyników badania kosztów w tabeli – z podaniem różnic (koszty netto)

Kategorie kosztów:

- the cost of job search and job-readiness assistance, case management, and supportive services, provided by the Greater Avenues for Independence (GAIN) program
- the costs of the Transitional Subsidized Employment (TSE) program services

Estimated Net One-Year Cost per Program Group Member (in 2016 dollars)

Component	Gross Costs			Difference (Net Costs)		
	PWE Group	OJT Group	Control Group	PWE - Control	OJT - Control	PWE - OJT
GAIN Costs (excluding TSE)						
Case Management	1,234	1,234	1,258	-24	-24	0
Job Club	677	735	730	-53	5	-58
Counseling ^a	354	382	639	-285	-257	-28
Support Services	1,971	1,669	1,544	427	125	302
Total GAIN costs	4,236	4,020	4,171	65	-151	216
TSE Costs						
Program operations	1,382	1,607	0	1,382	1,607	-225
Wages	3,979	1,106	0	3,979	1,106	2,873
Workers compensation	43	12	0	43	12	31
Total TSE costs	5,404	2,725	0	5,404	2,725	2,679
Non-GAIN Costs						
Remedial education (ABE)	117	163	256	-139	-93	-46
Vocational training/postsecondary education	485	679	1,114	-629	-435	-194
Total non-GAIN costs	602	842	1,370	-768	-528	-240
Total costs	10,242	7,587	5,541	4,701	2,046	2,655

Koszty zostały przeliczone na uczestnika programu

Drugi przykład – projekt zlecenia aktywizacji
bezrobotnych agencji zatrudnienia w Polsce

Jak skutecznie aktywizować bezrobotnych?

- [Raport](#)
- Na czym polegał ewaluowany program
 - **Przekazanie zadań związanych z aktywizacją części bezrobotnych zarejestrowanych w powiatowych urzędach pracy do agencji zatrudnienia, której celem było doprowadzenie ich do podjęcia i utrzymania pracy.**
Agencje miały swobodę w doborze usług i sposobu działania do indywidualnych potrzeb bezrobotnych, a umowa z agencją określała jedynie minimalny katalog usług (wymagany zestaw działań)
 - Populację docelową stanowili długotrwale bezrobotni z profilu II i III z podziałem na poniżej 25 lat i na 25 lat i starsi

Metody zastosowane w ewaluacji

- **Eksperyment losowy:** urzędy, w drodze losowania, przydzieliły bezrobotnych do grupy objętych aktywizacją przez agencję. **Pozostałe osoby bezrobotne trafiły do grupy kontrolnej** i mogły korzystać ze standardowej pomocy urzędów pracy
- Pod względem takich cech jak: płeć, poziom wykształcenia, stan cywilny, niepełnosprawność, liczba dzieci, wiek, liczba dni zarejestrowanego bezrobocia **obie grupy są do siebie podobne**, co potwierdziło losowy dobór uczestników programu
- **Badano wpływ (skutki) programu pod względem wskaźników**
 - liczba dni w rejestrze bezrobotnych w okresie 6, 9 i 12 miesięcy poprzedzających moment zebrania danych (1 października 2017),
 - odsetek bezrobotnych, którzy pojawili się w rejestrze w okresie 6, 9 i 12 miesięcy poprzedzających moment zebrania danych (1 października 2017)

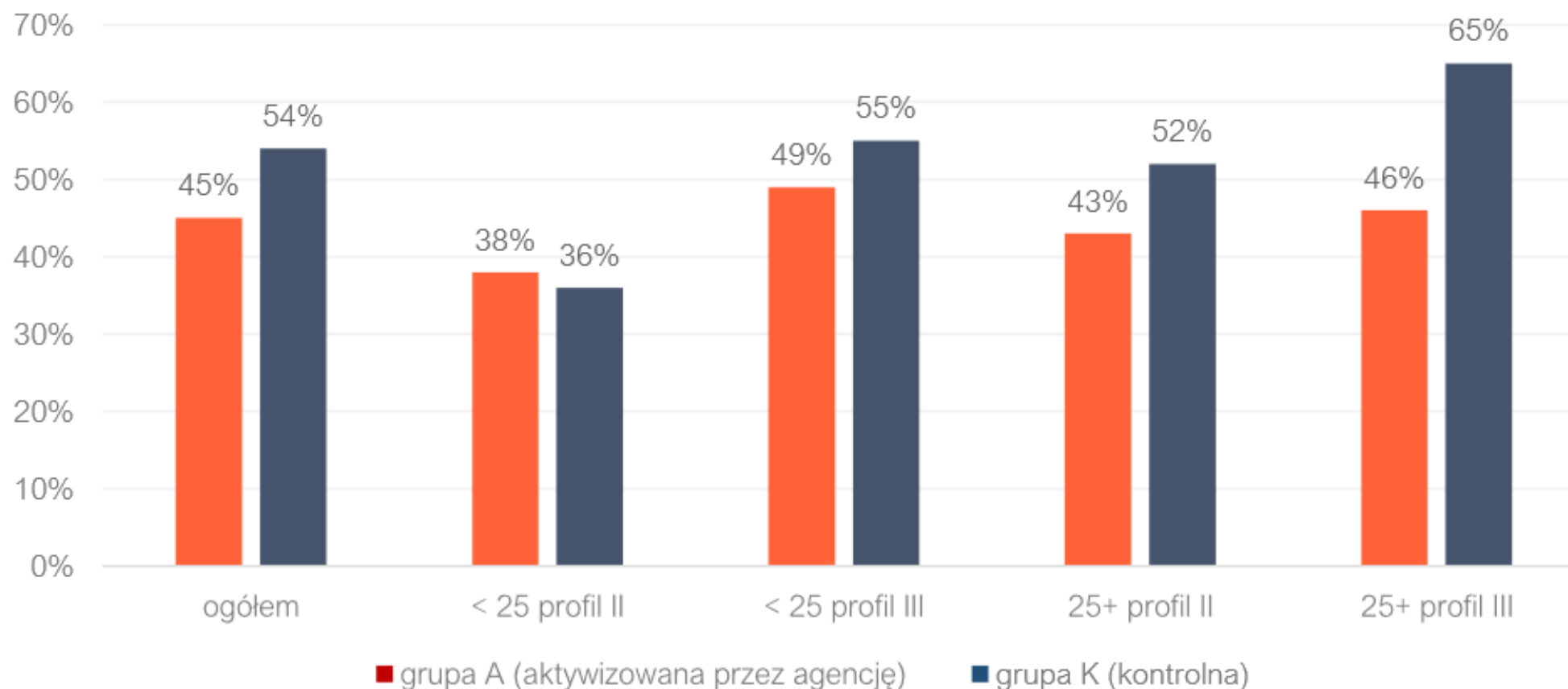
Prezentacja wyników ewaluacji – wyniki przed i po zakończeniu programu oraz różnica między grupą aktywizowaną i kontrolną

Tabela 1. Średnia liczba dni w rejestrze bezrobotnych przed rozpoczęciem programu i po jego zakończeniu

GRUPA	PRZED PROGRAMEM	PO ZAKOŃCZENIU PROGRAMU (MIESIĄCE PRZED 1.10.2017 – MOMENT POZYSKANIA DANYCH)		
		6 miesięcy	9 miesięcy	12 miesięcy
	24 miesiące			
Kontrolna (K)	630.2	65.0	101.3	140.8
Aktywizowana przez agencję (A)	630.8	53.1	81.8	110.9
Różnica (A-K)	0.5 (2.7)	-11.9 (1.9)	-19.5 (2.7)	-29.9 (3.6)

Prezentacja wyników ewaluacji – wykres prezentujący różnice między powrotnością do rejestru bezrobocia między grupą aktywizowaną i kontrolną

Wykres 1. Odsetek osób z grupy A i K, które pojawiły się w rejestrze bezrobotnych po zakończeniu programu

Czego się dowiedzieliśmy? Podsumowanie

1. Ewaluacja opiera się na badaniach, które w naukach społecznych dzielone są na ilościowe, jakościowe i mieszane (łącznie w przemyślany sposób badania ilościowe i jakościowe)
2. Na podstawie logiki programu lub projektu można wyróżnić 8 rodzajów danych o poszczególnych elementach wyróżnionych w tej logice, dane te są potrzebne do pełnej ewaluacji
3. Dane o programie czy projekcie konieczne do ewaluacji uzyskiwane są z różnych źródeł: dokumentów (np. dokumentacja konkursowa i realizacyjna), osób (kierownictwo, personel programu, odbiorcy i inni interesariusze), baz danych administracyjnych (np. dane ZUS o odbiorcach)
4. Do uzyskiwania danych o projekcie służą zróżnicowane techniki, które można podzielić na obserwacyjne i komunikacyjne oraz standaryzowane i niestandaryzowane
5. W doborze schematu badań, konstruowaniu technik (np. układanie pytań do kwestionariusza ankiety) i przeprowadzaniu badań (np. dobór próby) można popełnić liczne błędy, które prowadzą do obniżenia rzetelności wewnętrznej i/lub zewnętrznej badania
6. Poprawne i przejrzyste prezentowanie danych w raporcie z ewaluacji jest kluczowe, aby uzyskać odpowiedzi, które są podstawą ocen ewaluacyjnych skuteczności, efektywności, użyteczności polityki, programu czy projektu społecznego

Literatura

- [Podręcznik: rozdziały 7-11](#) (metody eksperymentalne zostały omówione na wykładzie o badaniu wpływu projektu w kontekście kryterium skuteczności – rozdział 12, a metoda ewaluacji na wykładzie 4 – rozdział 13)
- [Ewaluacja krok po kroku: Czego unikać? Najczęstsze błędy w ewaluacji](#)
- [Film z wykładem](#) (2021/2022)